Yer sistem biliminde karmaşıklık ve veri yönetimi sorunları

H. N. Dalfes

İTÜ Avrasya Yer Bilimleri Enstitüsü

Yer sistem modellerinde karmaşıklıkVeriye ulaşım ve yönetimi

CONCEPTUAL MODEL of Earth System process operating on timescales of decades to centuries

 $\dot{}$ = on timescale of hours to days * = on timescale of months to seasons ϕ = flux n = concentration

GLOBAL MEAN SURFACE TEMPERATURE ANOMALIES

CESM 1.0.3

National Center for Atmospheric Research, USA

IPSL Climate Model 5A Institut Pierre Simon Laplace, France

Size (thousands of lines of code)

İklimin karmaşıklığı? / iklim modellerinin karmaşıklığı?

karmaşıklığın ölçütü?

- karmaşıklık / öngörülebilirlik
- öngörülebilirlik:
 - Liapunov üssü [exponent]
- karmaşıklık:
 - Kolmogorov karmaşıklığı

bir örnek: Mihailovic et al., 2014

N =

veri yönetimi...

veri yönetimi: sorunlar ve çözümler

- gözlemsel veri:
 - büyük hacim
 - her zaman, her yerde veriye ulaşma(ma)!
 - Vaylık ortalama atmosfer verileri
 - su verisi: çok zor
 - toprak, bitki örtüsü, v.s.: standardizasyon sorunları

21. Yüzyıl: açık/özgür veri!

FREEDOM TO DATA!

veri yönetimi: sorunlar ve çözümler

- model çıktıları:
 - büyük hacim
 - herşeyi saklamak teknolojik olarak mümkün değil!
 - metaveri yönetimi
 - 'kendini tanımlayan' veri formatları
 - netCDF
 - veri, modelleme sürecinin bilgisini de [provenance] içermeli
 - modelleme zinciri, yani 'iş akışı' belgelenmeli ve model çıktılarıyla birlikte 'dolaşmalı'
 - her analiz aşaması/aracı çıktıya 'imzasını' atmalı
- dağıtım: bilgisayar ağları hala bir kısıt

CMIP (coupled model intercomparison project)

	CMIP (1996 onwards)	CMIP2 (1997 onwards)	CMIP3 (2005-2006)	CMIP5 (2010-2011)
Number of Experiments	1	2	12	110
Centres Participating	16	18	15	24
# of Distinct Models	19	24	21	45
# of Runs (Models X Expts)	19	48	211	841
Total Dataset Size	1 Gigabyte	500 Gigabyte	36 TeraByte	3.3 PetaByte
Total Downloads from archive	??	??	1.2 PetaByte	
Number of Papers Published	47		595	
Users	??	??	6700	

teşekkürler! dalfes@itu.edu.tr